

Asia: VN/20209/2021

Selvitys järjestöjen varainhankinnan avustamisesta ja tukemisesta valtionavustustoiminnassa

Lausunnonantajan taustatiedot

Valitse sopivin vaihtoehto

Järjestö

Selvitys ja sen teemat

1. Mitä mieltä olet järjestöjen varainhankinnan tilasta ja tulevaisuudesta? Asiaa tarkastellaan selvityksen toisessa luvussa.

Varainhankinnan merkitys varmasti kasvaa entisestään järjestömaailmassa. Varsinkin valtakunnallisissa järjestöissä jatkuu ammattilaistuminen. Se ei kuitenkaan onnistu ilman riittäviä voimavaroja. Niitä ei voida saada riittävästi pelkistä julkisista tuista, jotka jäävät tarpeista joka tapauksessa yhä enemmän jälkeen.

Varainhankinnan merkitys järjestötyön osana tulee tunnustaa ja sitä pitää kannustaa. Onnistunut varainhankinta ei saisi koskaan johtaa esimerkiksi valtionapujen takaisinperintään. Vuodet eivät ole veljeksiä, eikä varsinkaan ulkoinen varainhankinta aina onnistu samalla tavalla. Kansalaisten ja yritysten mahdollisuudet tukea järjestöjä vaihtelevat talouden syklienkin mukaan. Kaikki tärkeätkään aiheet eivät aina "myy" samalla tavalla. Hyväkin hanke voi epäonnistua pelkän sattuman takia. (Esimerkiksi Venäjä hyökkäsi Ukrainaan samana aamuna kun meidän piti aloittaa yksi pitkään suunniteltu iso hankkeemme.) Varainhankintaan liittyy lisäksi samaa "nomadismia" kuin mitä on menossa muussakin vapaaehtoisessa toiminnassa: monet eivät halua enää sitoutua pitkäaikaisiksi jäseniksi vaan lahjottavat kulloinkin ajankohtaiseksi katsomalleen kohteelle. Varainhankinta vaatii myös satsauksia, jotka tuottavat kustannuksensa joskus vasta monen vuoden päästä.

Ulkaisen varainhankinnan korostuminen merkitsee järjestöille suurempaa riskiä, vaihtelevia vuosia ja taloushallinnolle epävarmuuden aikoja. Samalla järjestön joustokestävyyden ja vahvan taseen

merkitys lisääntyy. Näistä syistä julkiset tuet ovat jatkossakin tarpeen eikä niitä pitäisi vähentää, vaikka järjestö onnistuisi muussa varainhankinnassaan ja vahvistaisi tasettaan.

2. Mitä havaintoja sinulla on järjestöille myönnettäviin valtionavustuksiin liittyvistä käytännöistä ja niitä koskevasta sääntelystä? Asiaa tarkastellaan selvityksen neljännessä luvussa.

Varainhankinta ja satsaukset siihen pitää ymmärtää järjestöjen normaalisti arkityöksi. Se vahvistaa kansalaisjärjestöjen työtä ja kansalaisyhteiskuntaa, joten siihen tulisi kannustaa. Varainhankinnan kehittäminen vaatii ammattitaitoista työtä ja investointeja. Valtion kannalta olisi kustannustehokasta hyväksyä järjestön varainhankintakuluja avustuskelpoisiksi hallintokuluiksi.

Valtionavun näkökulmasta varainhankinnalla kerätään "omavastuuosuutta". Sitä esimerkiksi ympäristöjärjestöissä tarvitaan aina paljon valtionapua enemmän sen euromääräisen ja prosentuaalisen pienuuden takia.

3. Mitä asioita järjestöjen varainhankinnan avustamisessa ja tukemisessa sekä valtionavustusten myöntämisessä on otettava huomioon? Asiaa tarkastellaan selvityksen viidennessä luvussa.

Hyvä hallinto, ammattimainen kirjanpito ja läpinäkyvyys ovat itsestään selviä asioita.

Eri alojen erityispiirteet tulee ottaa huomioon. Ympäristöjärjestöjen avustusmalli on nytkin perustellusti erilainen kuin sote-alan järjestöjen tai liikuntajärjestöjen. Esim. STEA-mallia ei kannata laajentaa niihin.

4. Minkälaisia vaikutuksia arvioit käsiteltävillä keinoilla olevan? Asiaa tarkastellaan selvityksen kuudennessa luvussa.

Varainhankinnan lisääminen avustuskelpoisiksi jollakin prosentilla kuluista olisi kannatettavaa. Myös varainhankintaprojektien tukeminen olisi järjestökehittämistä ja kannatettavaa. Se vahvistaisi järjestöjä.

Vapaaehtoistoiminnan laskeminen omavastuuseen olisi myös edistystä, kunhan sille asetetaan nimellisarvo ja dokumentointikriteerit.

Ostavastuuosuudet voivat perustellusti vaihdella järjestöryhmien erikoisominaisuuksien mukaan. Liikunta- ja sote-järjestöjen toiminnan ansaintalogiikka poikkeaa esim. ympäristöjärjestöistä. Niitä ei kannata runnoa samaan kaavaan ja menettelyihin edes yhdenvertaisuuden nimissä.

Järjestön tuloksen ylijäämän tai varallisuuden ei tule vähentää avustuksia. Epävarmuuksien koko ajan kasvaessa vahva tase on järjestön pitkäjännitteisen kehittämisen elinehto. Tuen latistaminen alijäämän tappiotakuuksikin olisi ongelmallista, koska se vaikuttaisi aina jälkijättöisesti. Ks. myös vastaus 1.

5. Miten järjestöjen autonomiaa pitäisi turvata ja kuinka järjestöjen toimintaedellytyksiä tulisi varmistaa valtionavustustoiminnassa? Asiaa tarkastellaan selvityksen liitteessä.

Pohdinta valtionapujen suhteesta järjestöjen autonomiaan on tärkeää. Ainakaan ympäristöjärjestöjen autonomia ei ole mitenkään vaarassa julkisen rahoituksen takia, koska sen osuus on yleensä alle 10 % budjetista.

Valtionavustustoiminnan kehittäminen

Anna yleistä palautetta selvityksestä tai kommentoi järjestöjä koskevan valtionavustustoiminnan kehittämistä ja yhdenmukaistamista.

On hyvä, että asiaa on selvitetty. Ympäristöjärjestönä olemme olleet hyvin tyytyväisiä yhteistyöhön ympäristöministeriön kanssa. YM on onnistunut luomaan järjestelmän, joka sopii tämän suhteellisen pienen järjestöjoukon erityistarpeisiin ilman liioiteltua byrokratiaa. Näitä hyviä käytäntöjä ei tulisi rikkoa pistämällä kaikki ministeriöt ja järjestöt samaan muottiin ja prosesseihin.

Veistola Tapani
SLL - SUOMEN LUONNONSUOJELULIITTO RY Toimeksi saaneena
toiminnanjohtaja Tapani Veistola